

Sabine Willenberg*

Bilateralni odnosi BiH sa državama u susjedstvu, Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom

Sadržaj:

1. Uvod
2. Usporedba hronološki/kvalitativno: Kako su se intenzivno razvijali, kakvi odnosi u kom razdoblju
 - 2.1. Priznanje i uspostavljanje diplomatskih odnosa
 - 2.2. Faze međudržavnih ugovornih odnosa
 - 2.3. Ratifikacija međudržavnih sporazuma, ugovora i protokola
3. Usporedbe sektoralno/kvalitativno: koja područja su i kako integrirana
 - 3.1. Iniciranje i institucionaliziranje međudržavnih odnosa
 - 3.2. Zaštita od katastrofa, zaštita od požara, spasavanje
 - 3.3. Borba protiv organiziranog kriminala
 - 3.4. Saobraćaj i infrastruktura
 - 3.5. Socijalno osiguranje
 - 3.6. Znanost – tehnologija. Kultura – sport – obrazovanje
 - 3.7. Odbrana
 - 3.8. Privreda – vanjska trgovina – carine
 - 3.9. Povratak izbjeglica
 - 3.10. Pogranični saobraćaj, kontrola i granični prelazi
 - 3.11. Razgraničenje, demarkacija i ostala teritorijalna pitanja
 - 3.12. Putni dokumenti
 - 3.13. Dvostruko državljanstvo
 - 3.14. Primjena prava – izručenje
4. Facit

1. Uvod

Odnosi Bosne i Hercegovine (BiH) sa državama iz susjedstva su višestruko problematični: Dejtonski sporazum je, po sebi, konstituirao specifičan sistem koji je entitetima, Federaciji BiH i Republici Srpskoj, osigurao pravo na posebne paralne odnose sa susjednim državama, tako da oni podrivaju vanjskopolitičku nadležnost državne razine koja je ionako slaba u svojoj konstituciji. On dodatno osigurava susjednim državama Hrvatskoj i Srbiji¹ konkretne ili navodne

* Autorica je doktorantica na Friedrich-Schiller-Universitätetu Jena, predavač na Institutu za Političke nauke Univerziteta Leipzi i saradnica FCJP.

¹ Supotpisnik Dejtonskog sporazuma iz 1995. je bila Savezna Republika Jugoslavija koja je preobraćena u Državnu zajednicu Srbije i Crne Gore, a sa proglašenjem crnogorske nezavisnosti je 2006. prestala je postojati. Pravni nasljednik države je Republika Srbija. U nastavku će biti govora o Srbiji tako da se neće uzimati u obzir konkretna faza u kojoj je bilo u upotrebi ime svake države.

moćnosti uticaja na bosanskohercegovački sistem.² To do danas proizvodi iritacije, izlaže međudržavne odnose novim problemima koji postoje pored neprerađenih političkih pitanja iz prošlosti, generirana raspadom Jugoslavije i ratom iz 1990ih godina i koje novonastale države trebaju razriješiti u okvirima bilateralnih ugovornih odnosa sa svojim susjedima. Ovi bilateralni odnosi su posljednjih godina djelimično izgubljeni iz evropskog vidokruga i ustuknuli su u korist podsticanja multilateralnih kooperacija. Da su bilateralna pitanja virulentna za proces evropskog proširenja na jugoistočnu Evropu pokazao je unutar EU, kao i u (potencijalno) pristupnom regionu zapadnog Balkana, sukob između Slovenije i Hrvatske 2008/2009: ovdje je EU-član Slovenija, zbog pograničnog spora o Piranskom zalivu, blokirala pregovore o pristupu Hrvatske EU sopstvenim vetom i ostavila je ostatak EU neko vrijeme na čekanju. Kako bi spriječila slične blokade u daljem procesu integracije, EU je, prvi put u zadnjih nekoliko godina, odustala od spominjanja bilateralnih odnosa kao „važnih pretpostavki“ u izvještaju o napretku za 2009. godinu i naglasila je neophodnost njihovog rješavanja: „Bilateralni odnosi, posebno pitanja granica ugrožavaju u sve većoj mjeri proces integracije. Bilateralna pitanja moraju biti razjašnjenja unutar odnosnih strana i ne smiju zadržavati proces integracije.“³

Ali, gdje se nalaze ovakva međudržavna ugovorna rješenja između BiH i njenih susjeda petnaest godina nakon Daytonskog sporazuma, s kojim intenzitetom su danas integrirana unutrašnja područja, gdje nedostaje neko ugovorno rješenje?

Ova se pitanja postavljaju u analizi koja je nastala u okvirima Centra za javno pravo u Sarajevu. Ona stavlja u fokus bilateralne ugovore i sporazume koji su zaključeni između BiH i susjednih država od njene neovisnosti sa početka 1990ih godina. Tri odnosa koja će biti istražena (BiH – Hrvatska, BiH – Srbija, BiH – Crna Gora) biće postavljena u uzajamni odnos uspoređivanja. U fokusu ove analize *ne* stoje „međutonovi“ sa diskurzivne ravni međudržavnih odnosa koji omogućuju čitanje pozicija i vrijednosti bilateralne razmjene izvan bilateralnih sporazuma.⁴

Cilj ove analize je da se usporedbom četiri države i tri uzajamna odnosa dobiju stavovi o održivosti i intenzitetu međudržavnih kooperacija BiH sa državama u njenom susjedstvu. U nastavku će u tom smislu biti analizirani (1) *institucionalizacija međudržavne kooperacije* na međudržavnoj razini kako se ona formira u kontinuiranom *zaključivanju sporazuma*, i (2) na nacionalnoj razini će biti istražena *prihvatljivost* međudržavnih sporazuma, onako kako se oni mogu iščitati iz *ratifikacija pojedinih sporazuma*. Analiza se u skladu sa tim dijeli na jedan kvantitativni/hronološki i jedan kvalitativni/sektoralni dio.

² Usp. Z. Dizdarević, *BiH Diplomacy. Reality and Needs*. Ed. Foreign Policy Initiative BiH. Foreign Policy Initiative Analysis 02/2005, Sarajevo, Oktober 2005, pod: http://www.vpi.ba/upload/documents/PA02_-_bih_diplomacy_reality_eng.pdf; D. Sarajlić-Maglić, *Impact of Nationalism on Foreign Policy Formulation*, Ed. Foreign Policy Initiative BiH. Foreign Policy Initiative Analysis 07. Sarajevo, Juli 2007, pod: http://www.vpi.ba/upload/documents/PA05_impact_of_nationalism_eng.pdf.

³ EU – Europäische Kommission (2009), Mitteilung der Kommission an das Europäische Parlament und den Rat, Erweiterungsstrategie und wichtigste Herausforderungen 2009-2010 KOM(2009) 533, Brüssel, 14.10.2009, pod: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_de.pdf; o EU-politici podsticanja i očekivanja razjašnjenja međudržavnih pitanja u postjugoslovenskom prostoru S. Willenberg, *Zwischen Daytonisierung und Europäisierung? Zur Rolle der EU im Nachbarschaftsverhältnis von Kroatien, Bosnien-Herzegowina und Serbien*, *Die Beziehungen der Europäischen Union mit Südosteuropa. Frieden – Sicherheit – Integration*, Hg. Olaf Leiß, Berlin 2010.

⁴ O ovom pitanju postoje i druge studije, između ostalog i disertacija autorice, čiji su medurezultati objavljeni u Willenberg (bilj. 3).

Prvi dio, hronološki i kvantitativno, ističe bilateralne sporazume i vrijeme ratificiranja: on najprije pokazuje kako su se intenzivno i u kojim fazama su se, nakon različitog vremenskog starta diplomatskih odnosa, uzajamni odnosi intenzivirali, mjereno prema broju zaključenih sporazuma. Nakon toga se provjerava prihvatljivost opšteg razvoja u državama u kojima je ona za ratifikaciju i zaključene međudržavne sporazume bila i ostala neophodna, tako što će se pojedine zemlje komparativno analizirati.

Drugi dio diferencira prethodne rezultate utoliko što se oslanja na kvalitativniju analizu i ispituje ugovorne kooperacije u pojedinim područjima/sektorima kao što u jednoj perspektivi usklađuje njihovo ratificiranje i dabete koje su pratile ratifikacije.

Vrsta analize

Nivo analize	<i>Međudržavno</i>	<i>Nacionalno</i>
<i>Kvantitativno</i>	Zaključenje sporazuma – koliko i u kom vremenu?	Vrijeme ratifikacije (brzo ili odugovlačenje/blokiranje?)
<i>Kvalitativno</i>	Zaključenje sporazuma – u kojim područjima?	Ratifikacija problematična? (primjer – debate o ratifikaciji)
↓	↓	↓
Omogućuje stavove o trajnosti i intenzitetu međudržavnih kooperacija via...	Institucionaliziranje međudržavnih kooperacija na međudržavnoj razini	Prihvatljivost međudržavnih kooperacija na nacionalnoj razini

Bazu analize obrazuju podaci o bilateralnim ugovornim odnosima koji se nalaze na internet portalima ministarstava vanjskih poslova BiH, Hrvatske, Crne Gore i Srbije – oni su zasigurno nepotpuni.⁵ No, zbog toga su sistematski dopunjeni i prečišćeni uz pomoć odgovarajućih dokumenata (ratifikacioni zakoni) u službenim glasilima⁶ kao i na osnovu podataka koji su dostavljeni i pronađeni.⁷ U dodatku se nalazi izvod pregleda. (*Nap.prev: dodatak nije preveden i*

⁵ Usp. Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije, Bilateralni politički odnosi: Srbija – BiH, pod: <http://www.mfa-gov.rs>; Ministarstvo vanjskih poslova BiH – Međunarodni ugovori između BiH i Hrvatske, pod: http://www.mfa.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/medunarodni_ugovori/prema_drzavama/Default.aspx?template_id=16&s1=1132&id=7695; Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Međunarodni ugovori između BiH i Srbije i Crne Gore, pod: http://www.mfa.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/medunarodni_ugovori/prema_drzavama/Default.aspx?template_id=16&s1=1215&id=7771; Ministarstvo vanjskih poslova Crne Gore, Pregled bilateralnih međunarodnih ugovora CG - Bosna i Hercegovina, pod: <http://www.mip.gov.me/index.php/Bilateralni-odnosi/bosna-i-hercegovina.html>; Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske Datum priznanja i upostave diplomatskih odnosa s RH, pod: <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=133>; Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske. Zbirka međunarodnih ugovora. Popis međunarodnih ugovora i međunarodnih akata potpisanih između Republike Hrvatske i BiH, pod: http://www.mvpei.hr/CustomPages/Static/HRV//templates/_firt_bilateralni_odnosi_po_drzavama.asp?id=62.

⁶ Narodne Novine – Službeni List Republike Hrvatske – Međunarodni Ugovori; Službeni Glasnik – Međunarodni Ugovori – Republike Srbije; Službeni List/Glasnik – Međunarodni Ugovori – BiH; Službene Novine Federacije BiH; Službeni Glasnik Republike Srpske.

⁷ Posebno se zahvaljujem Ameru Kapetanoviću, Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine.

može se opreuzeti na internet stranici FCJP, pod www.fcjp.ba, ovdje je objavljena njemačka verzija prevedenog rada sa svim dodacima).

2. Usporedba hronološki/kvalitativno: Kako su se intenzivno razvijali, kakvi odnosi u kom razdoblju

2.1. Priznanje i uspostavljanje diplomatskih odnosa.

Već se u početnoj fazi uspostavljanja međudržavnih odnosa, podaci o priznavanju i uspostavljanju bilateralnih odnosa, jasno razlikuju bilateralni odnosi BiH sa državama u njenom okruženju: dok su se BiH i Hrvatska uzajamno priznale nakon proklamacija o nezavisnosti (Hrvatsku je priznala BiH 24. 01. 1992, BiH je priznala Hrvatske 07. 04. 1992) i zaključile uspostavljanje diplomatskih odnosa (21. 07. 1992), sa Saveznom Republikom Jugoslavijom je (SRJ –je do 2003. bila Savezna Republika Jugoslavija, između 2003 i 2006 Državna zajednica Republika Srbije i Crne Gore) priznanje je uslijedilo tek sa značajnim odugovlačenjem i pod očiglednim internacionalnim uticajem. U okvirima Daytonskog mirovnog sporazuma uzajamno su se na osnovu čl. X priznale 14. 12. 1995 obje države; u SRJ je tek sedam godina kasnije, 20. 12. 2002. ratificiran sporazum; do uspostavljanja diplomatskih odnosa je došlo pet godina po priznavanju, 15. 12. 2000 – i to je uslijedilo tek po političkoj promjeni u SRJ, nakon rušenja Slobodana Miloševića.

Bez odugovlačenja je startalo uspostavljanje odnosa BiH i Crne Gore koja je sa sopstvenom deklaracijom o nezavisnosti postala treća država: BiH je priznala Crnu Goru 21. 06. 2006 i time kratko nakon njene proklamacije nezavisnosti; 14. 09. 2006. su obje države uspostavile dipolomatske odnose.

Podaci o priznavanju i uspostavljanju diplomatskih odnosa⁸

	Hrvatska	BRJ/Srbija	Crna Gora
Priznanje BiH od	07.04.1992	14.12.1995	
Priznanje ... od BiH	24.01.1992	14.12.1995	21.06.2006
Uspostavljanje diplomatskih odnosa	21.07.1992	15.12.2000	14.09.2006

2.2. Faze međudržavnih ugovornih odnosa

Analogno se u različitim fazama bilateralnog ugovaranja pokazuej različit razvoj: *Između 1992. i 2000.* Samo su Hrvatska i BiH očigledno uspjele uspostaviti intenzivne diplomatske odnose. Samo su u toj godini obje države zaključile preko 50 sporazuma, ugovora, protokola i memoranduma. Njihova primjena je međutim ostala ograničena samo na jedan od dva entiteta,

⁸ Usp. Ministarstvo vanjskih poslova BiH - Datumi priznanja i upostave diplomatskih odnosa, pod: http://www.mfa.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/datumi_priznanja_i_uspostave_diplomatskih_odnosa/?id=6; Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske: Bilateralni odnosi - Datum priznanja i upostave diplomatskih odnosa s RH, pod: <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=1335>; Ministarstvo vanjskih poslova Crne Gore - Tabela priznanja i uspostavljanja diplomatskih odnosa, pod: <http://www.mip.gov.me/index.php/Bilateral/tabela-priznanja-i-uspostavljanja-diplomatskih-odnosa.html>; General Framework Agreement for Peace, („Dayton-Abkommen“), paraphiert am 21. 11. 1995 in Dayton (Ohio/USA), unterzeichnet am 14. 12. 1995 in Paris. <http://www.oscebih.org/overview/gfap/eng/home.asp>.

na Federaciju BiH; Republika Srpska je ili eksplicitno ili implicitno isključena iz njihovog područja važenja.

Između BiH i SRJ su međudržavni odnosi do 2000. skoro potpuno prekinuti. Jedini izuzetak je zajednička izjava člana Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića i predsjednika Srbije, Slobodana Miloševića (03. 10. 1996), koja je, sve u svemu, ostala bez ikakvih rezultata, kao i pokušaj zaključenja jednog sporazuma o dvostrukom državljanstvu koji je srpski član predsjedništva BiH, Momčilo Krajišnik, zaključio 13. 12. 1997. sa SRJ. Dok je parlament SRJ ratificirao ovaj sporazum, on je u BiH proglašen neustavnim, budući da Krajišnik prije potpisivanja nije pribavio neophodnu saglasnost druga dva člana predsjedništva, tako da nikada nije stupio na snagu.⁹

Bitan napredak je tako nastupio sa bilateralnim odnosima tek nakon 2000, nakon izmjena u odnosima vlasti i promjeni vlade u Hrvatskoj i u SRJ. BiH i Hrvatska su proširile područje važenja njihovih bilateralnih sporazuma na Republiku Srpsku. *Između 2000. i 2010* zaključili su 40 novih sporazuma, ugovora i protokola. U snažnom tempu su u ovom periodu nadoknađivani ugovorni odnosi između BiH i SRJ odnosno država nasljednica: 2010. je odnos prema Srbiji, koja je nakon raspada državne zajednice Srbije i Crne Gore došla na njeno mjesto i preuzela je međudržavne ugovore koji su do tada zaključeni, zaključeno ca. 50 ugovora, sporazuma i protokola.

Uočljivo je u oba odnosa nakon 2000. da se enormnom intenzitetu iz prve polovine desetljeća suprostavljala jasno oslabljena ugovorna djelatnost u godinama koje su došle. Sa Hrvatskom su oni nešto intenzivniji od 2008, sa Srbijom od 2009, dok su neka područja koja nisu regulirana ostala neriješena i stoje se na međudržavnoj agendi. To će se još tematizirati u nastavku.

Osim toga, u navedenim međudržavnim odnosima postoje i drugi ugovorni odnosi, u koje nije ulazila država BiH nego prema Aneksu 4, čl. 3 Daytonskog mirovnog sporazuma entiteti, koji su zaključivali sporazume u okvirima paralelnih posebnih odnosa sa Hrvatskom, odnosno Srbijom i u tom smislu su napadani da podrivaju odnose zajedničke države: SRJ je 05. 03. 2001. zaključila sporazum o posebnim odnosima sa Republikom Srpskom; 26. 09. 2006. je Srbija ovo, po svojoj nezavisnosti, konkretizirala u formi novih posebnih odnosa. Hrvatska je 22. 11. 1998. potpisala poseban sporazum sa F BiH koji je dopunjen 15. 06. 1999. sa dva aneksa, koji su 2000. godine, po izboru nove hrvatske Vlade, jednostrano ukinuti. Hrvatska nakon toga nema posebnih odnosa sa Federacijom BiH, ali je konkretizirala svoju finansijsku pomoć ovom entitetu u odgovarajućem sporazumu od 06. 05. 2000. do kraja 2000.

Nisu postojali i ne postoje posebni paralelni odnosi sa trećom državom iz susjedstva, Crnom Gorom, sa kojom država BiH, međutim, održava intenzivne ugovorne odnose: nakon nezavisnosti je Crna Gora notom od 05. 11. 2007. preuzela 15, dakle, većinu bilateralnih sporazuma, ugovora i protokola koji su bili zaključeni između BiH i Državne Zajednice Srbija i

⁹ Usp. European Commission Brüssel, 30. 03. 1998 – Commission Staff Working Paper, Regional Approach to the countries of South-Eastern Europe: Compliance with the conditions set out in the Council Conclusions of 29 April 1997. Bosnia, Croatia, Federal Republic of Yugoslavia. SEC (1998) 586". (Brüssel, 30.03.1998). pod: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/980330_sec_586_en.pdf s. 19.

Crna Gora, odnosno SRJ.¹⁰ Potom je zaključeno još sedam, tako da je odnos između ovih država zabilježio jak intenzitet sa ukupno 22 potvrđena ugovora unutar četiri godine.¹¹

2.3. Ratifikacija međudržavnih sporazuma, ugovora i protokola

Prvi utisak o općenito uzet intenzivnim međudržavnim ugovornim odnosima relativira detaljnija analiza: najprije se ne smije previdjeti da čitav niz sporazuma, posebno onih koji su sklopljeni između BiH i Hrvatske u 1990im godinama više nisu na snazi (u slučaju BiH – Hrvatska to je ca 15%). Oni su ili zamijenjeni, ili su u cjelini otpali, jer njihov sadržaj nije više relevantan, on je obuhvatao npr. pitanja koja su specifična za rat ili poslijeratni period.

Uz to je za ocjenu intenziteta međudržavnih odnosa, neophodno baciti pogled na vrijeme koje je bilo potrebno da se sporazumi i ugovori koji su u međuvremenu zaključeni i ratificirani provedu u nacionlanom pravu država koje su ugovor zaključile odnosno, da se zapitamo da li je to do danas uopšte i provedeno. U tom smislu značajno varira vrijeme ratifikacija: mnoštvo međudržavnih sporazuma je ratificirano dosta brzo (3 do 5 mjeseci) u obje države. Ovdje su najbolji primjeri većina sporazuma koje su BiH i Crna Gora zaključili nakon njene nezavisnosti 2006. i vrlo brzo ih ratificirali.

BiH se u odnosima sa sudjenim državama u pogledu ratifikacije pokazala u pravilu kao najbrža zemlja, što je značajno za zakonodavni proces koji je u BiH inače usporen zbog njene kompleksne strukture. Ustav BiH (kao Aneks 4 Daytonskog mirovnog sporazuma, Dayton Peace Accords, DPA) predviđa u pogledu provođenja internacionalnih sporazuma u BiH stepenovani proces: prema Aneksu 4, čl. IV.4.d) DPA saglasnost na ratifikaciju međunarodnih ugovora najprije daju oba doma Parlamentarne skupštine BiH, Predstavnički dom i Dom naroda.¹² U praksi se ovo odvija dijelom u okviru odvojenih tačaka dnevnog reda i to na osnovu bučnih parlamentarnih debata i poslije višestrukih procedura čitanja, ali najčešće izglasano i „provučeno“ u paketu sa drugim internacionalnim sporazumima i ugovorima za koje je potrebna saglasnost.¹³ U slučaju saglasnosti oba doma Parlamentarne skupštine, prema Aneksu 4, čl.

¹⁰ Usp. Ministarstvo vanjskih poslova Crne Gore - Pregled bilateralnih međunarodnih ugovora CG - Bosna i Hercegovina, pod: <http://www.mip.gov.me/index.php/Bilateralni-odnosi/bosna-i-hercegovina.html>

¹¹ U fokusu ove analize ne stoje multilateralni sporazumi u čije potpisnike se pored BiH računaju jedna ili više susjednih država. Oni se spominju samo egzemplarno: memorandumi uzimaju u obzir pored BiH i hrvatske u godinama 1995, 1996 i 2003 također i Tursku, USA odnosno. Monako u kooperaciji za povratak izbjeglica, odnosno u pogledu privrednog razvoja i saradnje u luci Ploče i Neretvi. Trilateralno su BiH, Hrvatska i SRJ 15. 07. 2002. ugovorili produbljivanje kooperacije i rad na apomirenju u zajedničkoj izjavi predsjednika. Zajedno sa Slovenijom su tri države osnovale 03. 12. 2002 Sava-komisiju. Svih (dato) ped jugoslovenskih država nasljednika su 29. 06. 2001. zaključile uzajamne sporazume o sukcesiji za reguliranje zahtjeva iz nasljedstva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) kao i memorandum sa državama nasljednicama UdSSRa 17. 09. 2003, radi reguliranja uzajamnih potraživanja i obračuna povodom razmjene roba. Nadalje, nastao je niz multilateralnih sporazuma koji su uvedeni posredstvom EU za zemlje zapadnog Balkana kao i u okviru Pakta za stabilnost i regionalnog Vijeća za kooperaciju, odnosno, njegovog političkog tijela Južnoevropskog kooperacionog procesa SEECP i ostalih regionalnih kooperacionih formi kao što su npr. 2005. Ugovor o utemeljenju jedne Zajednice za energiju, ili 2006. Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini, CEFTA. O tome usp. Pod: http://ec.europa.eu/enlargement/projects-in-focus/regional-cooperation/index_de.htm.

¹² Usp. General Framework Agreement for Peace; bosanski prevod pod: http://www.fcjp.ba/templates/ja_avi-an_ii_d/images/green/Ustav_BiH.pdf.

¹³ Informaciju o parkasi davanja saglasnosti na ratifikaciju daju protokoli i transkripti oba doma Parlamentarne skupštine u BiH. Od 2007. se objavljuju pod <http://www.parlament.ba/>.

V.3.d) DPA tročlano Predsjedništvo BiH provodi ratifikaciju nakon čega se objavljuje zakon o ratifikaciji u dodatku službenom glasilu BiH o internacionalnim sporazumima (*Službeni Glasnik/List BiH – dodatak Međunarodni Ugovori*). Međudržavni ugovori stupaju na snagu tek kada druga država potpisnik na odgovarajući način ratificira i o tome obavijesti ugovorne partnere.

Uspjehu BiH u ratificiranju, kako je on upravo konstatiran, na drugoj strani se suprostavlja bilans čitavog niza sporazuma čija je ratifikacija bila spriječena, dijelom sasvim jasno, dijelom ustrajnim odgađanjem ratifikacije. Pri tom je u mnogim slučajevima ratifikacija zavisila od država iz susjedstva, i njima je često teško padala: upravo se u slučaju intenzivnog odnosa BiH-Hrvatska pojavljuju pojedini slučajevi u kojima se hrvatski parlament – Sabor – privremeno ili trajno zatvorio prema prihvatanju međudržavnih dogovora. Vrijeme ratifikacije je ovje dijelom trajalo i više godina. Tako je Sabor tek pet godina kasnije prihvatio jedan ugovor koji je zaključen u februaru 2004. o plovidbi plovnim putovima unutarnjih voda i njihovom obilježavanju i održavanju. Jedan sporazum koji je zaključen u februaru 1996. i 8 godina nije bio ratificiran o uzajamnom izvršenju sudskih odluka u krivičnim predmetima je izmijenjen tek 2004. i konačno je prihvaćen u Saboru ponovo sa šestogodišnjom odgodom tek jula 2010. Ostale sporazume Hrvatska nije ratificirala do danas, no oni su bar privremeno na snazi, kako to npr. pokazuje sporazumo slobodnom tranzitu kroz hrvatski teritorij i iz luke Ploče kao i kroz teritorij BiH u Neumu, koji su obje države potpisale 1998. i time zamijenile dva sporna sporazuma koji su potpisani već 1994. (u okviru Washingtonskog sporazuma) i izmijenjeni 1996.

Ako se mjeri prema apsolutnom broju sporazuma između BiH i Hrvatske – opet je u pitanju odnos između susjednih država koji su bosanskohercegovačke ustanove nadležne za ratifikaciju najčešće blokirale ili odugovlačile proces ratifikacije: tako su spomenuti sporazumi o unutarnjoj plovidbi, o izvršenju krivičnih presuda i tranzitu kroz Neum/korištenje luke Ploče i u BiH tek nakon dvije, odnosno tri godine prošli kroz parlament i Predsjedništvo BiH. Višegodišnje odugovlačenje u insitucijama BiH su iskusili i sporazumi, koji su obrnuto, u Hrvatskoj relativno brzo izvršeni u procesu ratifikacije, tako npr. po četiri godine za ratifikaciju sporazuma o suradnji i izručenju osoba sa nezakonitim boravištem kao i spoorazum o slobodnoj trgovini iz 2000. godine.

Osim toga, hrvatsko-bosanski ugovorni odnos predstavlja poseban slučaj u procesu ratifikacija. Sporazum koji je potpisan 29. 03. 2007. o dvostrukom državljanstvu je upravo prošao parlamentarnu proceduru ratifikacije. On je jednoglasno, bez diskusije usvojen i u Predstavničkom domu i u Domu naroda,¹⁴ „pručen“ je, dok nije došlo do podnošenja zakonodavnog veta jednog člana Predsjedništva¹⁵: na osnovu potencijalnog ugrožavanja vitalnog nacionlanog interesa jednog od konstitutivnih naorda BiH, ovdje Bošnjaka, uložio je bošnjački član Predsjedništva, Haris Silajdžić, veto – zadobio je *naknadno* i podršku bošnjačkih zastupnika u Domu naroda (koji su prije toga glasali za ratifikaciju).

¹⁴ Usp. Parlamentarna skupština BiH – Predstavnički dom. Transkript nastavka 13. sjednice Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH (05.09.2007), ovdje s. 143 kao i Parlamentarna skupština BiH – Dom Naroda. Transkript 8. sjednice Dom Naroda Parlamentarne Skupštine BiH (24. 09. 2007), ovdje s. 90. Saglasnost na ratifikaciju u: Parlamentarna skupština BiH 29. 10. 2007 – Odluka o davanju saglasnosti za ratifikaciju Ugovora između Republike Hrvatske i BiH o dvojnomo državljanstvu, Sl. gl. BiH – dodatak Međunarodni ugovori, XI/VII.11 (29. 10. 2007), tačka. 125.

¹⁵ Predsjedništvo BiH 20. 02. 2008. – Saopćenje za javnost iz Kabineta člana Predsjedništva BiH dr. Harisa Silajdžića, 20. 02. 2008, pod: <http://www.predsjudnistvobih.ba/saop/1/?cid=11750,2,1>.

Na isti način odnos između BiH i Srbije pokazuje djelimično slična odugovlačenja: tako su BiH-institucijama trebale skoro tri godine da bi ugovore o saradnji u području carina i za podsticanje i zaštitu investicija, koji su zaključeni 2001. godine, ratificirali, a četiri godine za ratifikaciju sporazuma o izučivanju.

Mnoštvo sporazuma, uz sve to, do danas obje strane nisu ratificirale, neki su nedavno, 2009. i 2010. zaključeni, zapravo, otkako su ugovorni odnosi dobili na intenzitetu.

3. Usporedbe sektoralno/kvalitativno: koja područja su i kako integrirana

Intenzitet međudržavne kooperacije – ako se mjere prema dogovorima koji ih reguliraju i koje oni reguliraju – varira jasno između različitih područja. Tako se u nizu područja može uočiti viši nivo saradnje (odnosno normiranja koje ga utemeljuje).

3.1. Iniciranje i institucionaliziranje međudržavnih odnosa

To najprije pokazuje područje iniciranja i institucionaliziranja međudržavnih odnosa: ono obuhvata izjave o uspostavljanju diplomatskih odnosa, zatim izgradnju odnosa, tamo gdje se obrazuju međudržavna vijeća koja dugoročno institucionaliziraju suradnju.

U skladu sa dugotrajnim razvojem koji mogu pokazati susjedski odnosi Hrvatske i BiH, čini se da je ovdje najintenzivnija institucionalizacija: odgovarajući sporazumi su uspostavili međudržavno vijeće već 1995, ponovo 1998. Na isti način je kooperacija ministara vanjskih poslova 1999. i 2000. protokolom regulirala specijalno suradnju Ministarstva za evropske integracije Hrvatske sa Direkcijom za evropske integracije Vijeća ministara BiH od 2003. Dok je posljednje bilo primijenjeno samo ovdje, u ugovornim odnosima, BiH je fiksirala suradnju ministara vanjskih poslova relativno brzo, po preuzimanju diplomatskih odnosa sa SRJ (2001) i Crnom Gorom (2008). Međudržavno vijeće nije, međutim, uspostavljeno sa Crnom Gorom, dok ono postoji sa SRJ od 2001, ali zasjeda vrlo rijetko i neredovno.

3.2. Zaštita od katastrofa, zaštita od požara, spasavanje

Visoki nivo pragmatske i praktične saradnje između BiH i njenih susjeda pokazuje područje zaštite od katastrofa, od požara i spašavanja budući da su zaključeni odgovarajući sporazumi (sa Hrvatskom zaštita od katastrofa 2001 i od požara/spašavanje 2006, sa Crnom Gorom zaštita od katastrofa 2007, sa Srbijom 2010) odnosno da su inicirani (sa Srbijom zaštita od požara/spašavanje).

3.3. Borba protiv organiziranog kriminala

Saradnja u borbi protiv organiziranog kriminala se ubraja u jednu od primarnih zahtjeva EU. Premda ona u cjelini pokazuje napredak uslijedilo je vrlo usporeno međudržavno reguliranje saradnje u formi odgovarajućeg sporazuma: sve dok je egzistirala SRJ, odnosno, Državna zajednica Srbije i Crne Gore nije ni na koji način dolazilo do ovakve regulacije. Crna Gora je isposlovala jedan sporazum tek po svojoj nezavisnosti, tada međutim, ubrzano, u septembru

2007. Suprotno tome, odgovarajući sporazum sa Srbijom je dosegao tek stepen inicijacije. Hrvatska je sa BiH 2002. zaključila odgovarajući sporazum koji je samo privremeno stavljen na snagu, onda je u septembru 2010. zamijenjen i ponovo privremeno stavljen na snagu.

3.4. Saobraćaj i infrastruktura

Dobar ali nepotpun napredak je dostiglo ugovorno sporazumijevanje u području cestovnog saobraćaja (BiH – Hrvatska 1996, BiH-SRJ 2001, BiH-Crna Gora 2008), šinskog saobraćaja (BiH-Hrvatska 2000, sa Srbijom je još otvoreno) i zračnog saobraćaja (BiH-Hrvatska 1996/1997, BiH-SRJ 2002). U području riječnog saobraćaja je sporazum koji je ratificiran između BiH i Hrvatske, kako je već kazano, retardirao. Sličan sporazum između BiH i Srbije je iniciran. Jednozačan preokret u međudržavnoj kooperaciji je donio multilateralni sporazum o uspostavljanju Sava-komisije. Intenzivniju saradnju između bosanskohercegovačkog Ministarstva komunikacija i transporta i hrvatskog Ministarstva mora, prometa i infrastrukture avizirana je u jednom protokolu BiH i Hrvatske od 2007, dok su BiH i Srbija isto tako u području turizma od zaključenja odgovarajućeg sporazuma iz 2010. ostvarile napredak u području turizma i najavile intenzivniji zajednički rad.

3.5. Socijalno osiguranje

2000. je između BiH i Hrvatske, 2002. između BiH i SRJ (i preuzet je od Srbije i Crne Gore) zaključen sporazum o socijalnom osiguranju, svaki put dopunjen kasnijim uopravnim sporazumima, vodio je do srazmjerno dobrog, načelnog reguliranja prava iz socijalnog osiguranja i do koordinacije.

3.6. Znanost – tehnologija. Kultura – sport- obrazovanje

Svaki put sa izvjesnim odugovlačenjem je potpisan, ali je onda relativno brzo ratificiran sporazum između BiH i sve tri susjedne države sporazum koji je u području znanosti-tehnologije (sa hrvatskom 2002, sa državnim zajednicom Srbija i Crna Gora 2003. I sa Crnom Gorom dodatno 2008) kao i u području umjetnosti-kulture-sporta-obrazovanja (sa Hrvatskom 2002, sa Crnom Gorom 2008, sa Srbijom 2010. – ovdje još uvijek nije ratificiran) trebao intenzivirati saradnju.

3.7. Odbrana

Osjetljivo pitanje odbrane može za odnose BiH-Srbija bez okolišanja biti navedeno kao uspjeh: u februaru 2005. su obje države zaključile sporazum koji obično važi kao znak uzajamnog povjerenja. Nadalje je iniciran jedan sporazum o sigurnosti. Ovdje, suprotno tome, otpadaju odnosi BiH prema Hrvatskoj kao i prema Crnoj Gori, budući da slični sporazumi do sada nisu zaključeni.

3.8. Privreda – vanjska trgovina – carine

Relativno dobro ispada također područje privrede/vanjske trgovine, iako ovdje reguliranje integracije i saradnje nije išlo sasvim glatko: kao prelomni trenutak važi općenito zaključenje Multilateralnog srednjoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini CEFTA, koji je istovremeno prouzrokovao bilateralne sporazume o slobodi trgovanja. BiH je ovo sa Hrvatskom potpisala 2000, sa SRJ 2002, ali je vrlo sporo ratificirala (sporazum sa Hrvatskom tek nakon četiri godine). Također sa ratifikacijom CEFTA-Sporazuma se dugo vremena otezalo – kao i sa susjednom Srbijom.

Isto tako je sa odgađanjem došlo do *osiguranja i zaštite investicija*: odlučujući sporazum je pospisala BiH sa Hrvatskom već 2002, sa SRJ još 2001. Nakon višegodišnjeg otezanja od strane BiH je sporazum stupio na snagu tri godine kasnije.

Uz slično odugovlačenje bosanskohercegovačkih službi došlo je do ratificiranja ugovora sa Hrvatskom i SRJ o saradnji u području carina, koji su potpisani 2000, odnosno 2001, a tri godine kasnije su stupili na snagu.

Samo je postignuto ugovorno sporazumijevanje o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja prihoda i imovine 2004. sa obje susjedne države i oba puta je ratificirano brzo, godinu dana kasnije.

Iako se u području međudržavnih ugovornih odnosa bilans pokazuje dosta pozitivnim, njemu se suprotavlja niz područja u kojima se međudržavni sporazumi pokazuju daleko problematičnijim. Oni se odnose prije svega na četiri teme: (1) povratak izbjeglica, (2) pogranična i teritorijalna pitanja, (3) državljanstvo u širem smislu riječi i pitanja pravnog reguliranja bračnih odnosa kao – sa ovim vezana – (4) pitanja reciprociteta u primjeni prava.

3.9. Povratak izbjeglica

Problematična je ostala tema povratka izbjeglica: dok su BiH i Državna zajednica Srbija i Crna Gora zaključile odgovarajući sporazum 2003. i odmah su ga ratificirale (Srbija i Crna Gora su ga nakon nezavisnosti preuzele), između BiH i Hrvatske postoje sporazumi o kooperaciji povodom povratka izbjeglica od 1992, ali je BiH 2001. godine potpisani sporazum ratificirala skoro nakon četiri godine, Hrvatska ga još uvijek nije ratificirala.

3.10. Pogranični saobraćaj, kontorla i granični prelazi

Osjetljiv kamen spoticanja u vanjskim odnosima BiH su cjelokupna pitanja državnih granica. Samo u relaciji BiH-Hrvatska 14 međudržavnih dogovora – sponauma, ugovora sa odgovarajućim dopunama, protokolima, zaključcima – odnose se na *reguliranje i fiksiranje graničnih prelaza* na dujoj granici. Pri tom je sporazum o određivanju graničnih prelaza iz 2001. temeljito prerađen. Istovremeno je ostalo u pojedinim područjima dosta otvorenih pitanja koja se moraju razjasniti.

Sličan sporazum između BiH i SRJ/Državne zajednice Srbije i Crne Gore apsolvira oprezno različite nivoe trajno otvorenih pitanja: On je mogao biti potpisan tek 2005, tri godine nakon što je bio parafiran. BiH je potom trebalo još preko dvije godine za ratifikaciju, dok je to u Srbiji do danas izostalo. Isto važi i za paralelne sporazume o *graničnom saobraćaju* između BiH i Srbije –

područje koje je također između BiH i Hrvatske oprezno razjašnjavano: tek sa trogodišnjim odugovlačenjem, od 2003, sporazum o graničnom prometu i suradnji je između BiH i Hrvatske stupio na snagu.

Na ratifikaciju čeka Sporazum o provođenju kontrole na zajedničkim graničnim prelazima koj je između BiH i Crne Gore zaključen 2009. godine.

Od marta 2009. reguliraju protokoli između bosankohercegovačkog Ministarstva za sigurnost i srbijanskog Ministarstva unutrašnjih poslova zajedničku saradnju u pogledu kontrole zajedničke granice.

3.11. Razgraničenje, demarkacija i ostala teritorijalna pitanja

Vrlo problematična su i danas kao i ranije pitanja konačnog utvrđivanja i demarkacije granice BiH kao i slična teritorijalna pitanja sa njenim susjedima: pri tom postoje *otvorena granična pitanja* sa svim susjednim državama – prije svega na Savi i na Drini – čije je razjašnjenje samo djelimično i to vrlo usporeno regulirano ugovorima. BiH i SRJ su parafirali već 2002. sporazum o *protezanju, odnosno, o toku državne granice*, ali on do danas nije potpisan. Razlog su različite predstave ugovornih strana: Srbija insistira da se zajedno sa sporazumom o protezanju granice potpiše i jedan sporazum, ili prilog koji regulira promjenu granice, odnosno, razmjenu teritorija na određenim pograničnim mjestima i nastoji ovim dobiti regulaciju sa kojom su sva granična pitanja jednom i konačno rješena. BiH, suprotno tome, zahtijeva da se najprije potpiše sporazum kojim bi se fiksirala današnja granica, na osnovu kojeg bi se onda moguće promjene diskutirale i eventualno regulirale.

Sa Hrvatskom je BiH već jula 1992. zaključila odgovarajući sporazum, koji je od tada privremeno na snazi, pri čemu su pojedina pogranična pitanja ostala otvorena i čekaju međudržavni dogovor. Trajno je neriješeno pitanje konačnog rješenja *slobodnog tranzita kroz neumski koridor*, gdje bosanskohercegovački presjeca hrvatski teritorij, i ono je uglavnom vezano za pitanje bosanskohercegovačkog prava na korištenje i modaliteta korištenja luke Ploče, koju je BiH 1970ih godina izgradila na hrvatskom teritoriju i koju želi i dalje korsistiti. Sporazumo pristupu BiH moru (Neum-koridor) i hrvatskom tranzitu BiH i Hrvatska su zaključili (dodatno sa ugovornim partnerom Federacija BiH) već u okviru Washingtonskog sporazuma 1992, ponovo u maju 1996, konačno su ga zamijenili jednim sporazumom o tranzitu i korištenju luke Ploče, koji je stupio na snagu samo kao privremen, u novembru 1998. BiH ga je ratificirala tek nakon dvijeipo godine, Hrvatska ga je u cjelini ostavila otvorenim. Dok je jedan protokol sa kraja 2001. regulirao samo tranzit kroz Neum, opcije o trajnoj regulaciji pristupa luci (koje su djelimično utvrdili internacionalni medijatori) nisu zadobile odgovarajuću parlamentarnu većinu.¹⁶

Oktobra 2003 je u trilateralnom protokolu između BiH, Hrvatske i Državne zajednice Srbije i Crne Gore dostignut model ustanovljavanja tromeđe.

¹⁶ Prema nacrtu sporazuma, trebalo bi za upravljanje lukom uspostaviti sedmočlanu komisiju, Hrvatsku je međutim smetao sedmi internacionalni član koji je u spornom slučaju donosio odluku i time je percipiran od strane Hrvatske kao internacionalni protektor. Istovremeno je Hrvatska uzela u svoje ruke tranzit kroz Neum: gradi most preko zaliva, ali to opet oponira BiH.

3.12. Putni dokumenti

Slično osjetljiva kao teritorijalna pitanja su i pitanja državljanstva i regulacija bračnih odnosa. Propisi koji se u širokom smislu mogu uračunati ovim područjima su odredbe o ulasku u zemlju, koje su u poređenju sa drugim, regulirane dosta jednostavno, međutim, s obzirom na značaj same teme, vrlo kasno: 2003. je BiH potpisala i sa Hrvatskom i sa Državnom zajednicom Srbije i Crne Gore odgovarajuće sporazume.

3.13. Dvostruko državljanstvo

Znatno kompliciranije je bilo i ostalo međudržavno reguliranje *dvostrukog državljanstva*: riječ je o eksplozivnoj temi koja se tiče susjedskih odnosa BiH u kojoj se široko prakticira posjedovanje dva pasoša kod Hrvata i Srba (ovdje sa pasošima BiH plus pasoši Srbije i Hrvatske), ali i kod Bošnjaka s obzirom na pozadinu migracija i izbjeglištva (EU i sjevernoameričke zemlje). Posebno je bilo neophodno zaključivanje sporazuma o dvostrukom državljanstvu, s obzirom na čl. 1.7.d) Ustava BiH (DPA, Aneks 4) i s obzirom na zakon o državljanstvu BiH koji je donio Visoki predstavnik za BiH 16. 12. 1997. (Službeni list 04/1997) i njegov čl. 17 (kao i čl. 7.d] Ustava) koji predviđa da je dvostruko državljanstvo moguće ako to odgovarajući sporazumi reguliraju sa svakom državom.

Međudržavnom regulacijom dvostrukog državljanstva se dospjelo direktno do ključnog problema u međudržavnim odnosima i pokazala se konkretno etnopolitička diferencijacija prema uzajamnim (opcionim) blokadama unutar BiH kojima je bila potčinjena vanjska politika, a posebno odnosi prema Hrvatskoj i Srbiji.¹⁷

Kako je upravo gore pokazano upravo je ranij pokušaj međudržavnog sporazuma između BiH i SRJ u decembru 1997. propao, nakon što je jednostranom pokušaju srpskog člana bosankohercegovackog predsjedništva parlament BiH uskratio ratifikaciju. Do zaključenja sporazuma je međutim došlo sporazumno u oktobru 2002. čemu je kasnije oponirao bošnjački član predsjedništva Haris Silajdžić: po okončanju zajedničke države Srbije i Crne Gore 2006, prema jednom mišljenju, bio je nepohodan novi sporazum sa Srbijom; jer, sporazum koji je sklopljen sa SRJ bi sada morao biti nevažeći budući da ta država više ne postoji i državljanstvo Srbije se nanovo definira.¹⁸

Iza njegovog oponiranja se uočava jedan načelni argument i principijelna kritika spomenutog člana 17 Zakona o državljanstvu BiH: zaključenje ugovora o dvostrukom državljanstvu sa *jednom* državom znači diskriminaciju svih građana BiH koji ne posjeduju državljanstvo *te*, ali imaju državljanstvo neke *druge* države sa kojom takav sporazum nije zaključen. Takvi građani BiH se nalaze u opasnosti da izgube jedno od svojih državljanstava, posebno ako države – a to su upravo signalizirale države kao što su USA, Kanada, Australija – načelno odbijaju da zakluče

¹⁷ Usp. o tome Vuletić, *How far West can Bosnia and Herzegovna go from the Balkans?*. Foreign Policy Review, 3-2009, s (119–143) 130 i dalje, sve pod: http://www.vpi.ba/eng/content/documents/Foreign_Policy_Review_3.pdf, dalje o etno- nacionalniziranju vanjske politike BiH i s tim u vezi otežavanju međudržavnih sporazuma sa susjednim državama također Z. Dizdarević (bilj. 2) kao i Sarajlić-Maglić (bilj. 2).

¹⁸ Usp. Predsjedništvo BiH, Saopćenje iz Kabineta člana Predsjedništva BiH dr. Harisa Silajdžića: Ne postoji ugovor o dvojnomo državljanstvu sa Srbijom, 25. 01. 2007; pod: http://www.predsjednistvobih.ba/saop/1/?cid=10202_2_1.

takve sporazume.¹⁹ Načelna kritika čl. 17. je motivirala Silajdžića da u zadnjoj fazi postupka ratifikacije sporazuma o državljanstvu sklopljenog 2007. sa Hrvatskom uloži veto i da, osim toga, odbije sporazum sa Crnom Gorom koji je Predsjedništvo BiH pripremlilo u martu 2009. godine.²⁰

3.14. Primjena prava – izručenje

Usko sa temom dvostrukog državljanstva i sa rasprostranjenom *praksom* posjedovanja hrvatskog i srpskog pasoša, bila su povezana i pitanja primjene prava: budući da je dugo vremena nedostajao *sporazum o izručenju*, bilo je omogućeno osobama za kojim je raspisana potjernica da sa drugim pasošem pobjegnu u susjednu zemlju. Odgovarajući *sporazum o uzajamnom provođenju sudskih odluka u krivičnim stvarima* je potpisan 2005. između BiH i Državne zajednice Srbije i Crne Gore i godinu dana kasnije je stupio na snagu. Februara 2010. potpisan je ugovor o izmjeni sporazuma čija je ratifikacija još otvorena. Između BiH i Hrvatske razvuklo se stupanje na snagu istog sporazuma na šest godina: potpisan 2004, ratificiran je u BiH 2007, a u Hrvatskoj tek 2010, pri čemu je kratko prije toga potpisan sporazum o njegovim promjenama. U međudržavnom usaglašavanju o *predaji i prihvatu osoba sa nezakonitim boravištem* između BiH i Hrvatske ponovo se BiH pokazala kao faktor blokade jer je četiri godine čekala sa ratifikacijom sporazuma iz 2000, kao što je učinila i sa sporazumom koji je 2003. potpisala sa Državnom zajednicom Srbija i Crna Gora. Sporazum koji je kasnije, 2008. potpisan sa Crnom Gorom je, suprotno tome, prošao postupak ratifikacije u obje zemlje za nekoliko mjeseci.

4. Facit

Rezultat susjedskih odnosa pokazuje da su odnosi sa Hrvatskom intenzivniji.

Ako se usporede odnosi BiH sa Srbijom, za ovakav zaključak ne govori samo hrvatski potez, naime, da odustane od korištenja mogućnosti uspostavljanja specijalnih paralelnih odnosa sa jednim BiH entitetom, ovdje Federacijom BiH. Ovo se zajedno sa neuvijenom proklamacijom prihvatanja teritorijalnog integriteta i državnog suvereniteta BiH, u svom učinku, ne smije potcijeniti: vanjski odnosi *države BiH* kao i njene vanjskopolitičke nadležnosti su ovim osnaženi, što je, sve u svemu, odnosima između BiH i Hrvatske dalo novi kvalitet.

Premda se čini da uporedni rezultat navodi na zaključak da su manje značajni ostali očigledni uspjesi u odnosima BiH-Hrvatska – njihov rani početak sa 1990ih godina kao i veliki broj zaključenih bilateralnih sporazuma, ugovora, protokola – on se, suprotno tome, ipak djelimično

¹⁹ Predsjedništvo BiH, saopćenje za javnost iz Kabineta člana Predsjedništva BiH dr. Harisa Silajdžića, 28. 02. 2008, pod: <http://www.predsjetnistvobih.ba/saop/1/?cid=11777,2,1>; Predsjedništvo BiH – Zapisnik sa 114. sjednice Predsjedništva BiH, 12. 11. 2001.

²⁰ Predsjedništvo BiH, Predsjedništvo BiH održalo 53. redovnu sjednicu. (25.02.2009). Predsjedništvo BiH, pod: <http://www.predsjetnistvobih.ba/zaklj/sjed/1/?cid=13194,2,1>; Predsjedništvo BiH, Član Predsjedništva BiH dr. Haris Silajdžić proglasio je danas Odluku koja se tiče Ugovora o dvojnog državljanstvu sa Crnom Gorom destruktivnom po vitalni interes FBiH. (19.03. 2009), pod: <http://www.predsjetnistvobih.ba/saop/1/?cid=13282,2,1>. Već je 2005. jedan slučaj iz predsjedništva pokazao da postoji unutarbosanski konflikt povodom dvostrukom državljanstvu. Bošnjački član Predsjedništva Terzić je pokušao sa Hrvatima postići sporazum kojem je srpski član Predsjedništva vehementno oponirao. Usp. Predsjedništvo BiH, Saopćenje za javnost iz Kabineta člana Predsjedništva BiH Borislava Paravca, 03. 08.2005, pod: <http://www.predsjetnistvobih.ba/saop/1/?cid=6760,2,1>.

mora relativirati: broj hrvatsko-bosanskih ugovora umanjuje činjenica da čitav niz sporazuma koji su sklopljeni u 1990im godinama nije više aktivan. Usporedi li se broj međudržavnih ugovora sa faktičkim trajanjem odnosa, onda odnosi BiH sa Crnom Gorom (aktivni su od 2006) i Srbijom (faktički su aktivni tek nakon 2000) u poređenju sa Hrvatskom nisu tako loši. Uzev relativno, odnosi sa sve tri susjedne države su u pogledu intenziteta ugovaranja slično postavljeni.

Sličan rezultat se dobija kada se na unutardržavnom nivou fokusira proces ratifikacije: unutardržavna prihvatljivost međudržavnih kooperacija pokazuje iste manjkavosti u pogledu odnosa prema sve tri države. Na jednak način postaje očigledan niz problema u ratifikaciji, kako u srpsko-bosanskim, tako i u hrvatsko-bosanskim odnosima ali i u pogledu unutardržavne opozicije/parlamentarne opozicije – kako u BiH tako i u Srbiji, odnosno Hrvatskoj.

Slab intenzitet ugovornih odnosa koji se pokazuje u pojedinim područjima, koji se unatoč svim naprecima može pronaći upravo u relaciji BiH-Hrvatska, skreće na sebe pažnju kada se uzme u obzir približavanje Hrvatske EU-integracijama: otvorena pogranična pitanja, neriješen problem državljanstva, trajno pitanje spora oko Neuma/Ploča, oni sadrže potencijal – slično kao i u slučaju Slovenija-Hrvatska – da u konačnici iskomplikiraju pristup BiH (analogno Srbije), ako ne budu riješeni prije pristupa Hrvatske EU. EU je nakon iskustva iz 2008/09. uzela u obavezu, kako je u uvodu opisano, da bilateralne odnose (ponovo) osnaži i stavi u fokus, boji se, međutim, da se u njih intenzivnije involvira. Ako u budućnosti ne želi da riskira nemoć, kao u slovenačko-hrvatskom odnosu, ona mora pronaći vlastite puteve koji probleme rješavaju konstruktivno, a da pri tom prevelikim i suvišnim pritiskom ne djeluje kontraproduktivno ili ne pojačaju nacionalno-konzervativnu opoziciju odnosno blokade u (potencijalno) EU-državama kandidatima.

Zusammenfassung

Der jugoslawische Staatszerfall und der Krieg der 1990er Jahre generierten eine Reihe von zwischenstaatlichen Problemen, welche Bosnien und Herzegowina (BiH) seither in bilateralen Vertragsbeziehungen mit seinen drei Nachbarn Kroatien, Montenegro und Serbien zu lösen hat. Die Europäische Integration begründet zudem die Notwendigkeit der Lösung der bilateralen Fragen – zeigte doch nicht zuletzt der slowenisch-kroatische Konflikt, wie solche den EU-Südosterweiterungsprozess hemmen können.

Wie weit aber sind diese zwischenstaatlichen vertraglichen Lösungen zwischen BiH und seinen Nachbarstaaten 15 Jahre nach dem Dayton-Abkommen fortgeschritten, wie intensiv sind die unterschiedlichen Bereiche heute integriert, wo steht eine vertragliche Lösung noch aus?

Der vorliegende Beitrag beantwortet diese Fragen, indem er BiHs Nachbarschaftsbeziehungen sowohl auf der zwischenstaatlichen als auch der nationalen Ebene untersucht und im Vergleich der drei Beziehungspaare und der vier Staaten klärt, (1) welche Abkommen in welchen Zeiträumen in welchen Bereichen abgeschlossen wurden und (2) wie der Ratifizierungsprozess derer verlief.

Aus der Analyse wird deutlich: Die drei Nachbarschaftsverhältnisse BiHs weisen trotz sehr unterschiedlicher Entwicklungspfade mittlerweile ähnlich intensive, institutionalisierte Beziehungen auf. Gleichsam finden sich aber auch in allen drei Relationen hartnäckige ungelöste Probleme sowie deutliche Ratifizierungsrückstände, die auf Akzeptanzprobleme der zwischenstaatlichen Integration innerhalb der Staaten schließen lassen – und für eine Kooperationsförderung durch die EU eine besondere Herausforderung bedeuten.